

סימן נ"ט

נוסח ברכת המזון הקצר

שו"ע או"ח סי' קצ"ב סעי' א'.

כתב המחבר ז"ל: היו המסובין וכו'. וכתב המג"א בהקדמה לסעיף, ז"ל: נוסח ברכת המזון הקצר להרב מוהר"ר נפתלי, יאמר וכו' ע"כ, עיי"ש.

הנה בענין נוסח ברכת המזון, יש בו הרבה נוסחאות זה מוסיף וזה פוחת, ולא רק במה שאומרים אחר ברכה רביעית בהרחמן וכו', אלא שבכל ברכה מהראשונה עד הרביעית ועד בכלל, דכשתעיין בספרים תמצא שכל אחד נוסחתו אחרת מזולתו. [וכמובא בשו"ע או"ח סי' קפ"ז-קפ"ט].

והנוסח שיש לנו היום בארבע ברכות, הוא כמעט כמו הנוסח שנמצא בספר לקט יושר [או"ח עמ' 37] תלמיד הרב בעל תרומת הדשן. ונוסח הרמב"ם במשנה תורה [סוף ספר אהבה בנוסחאות התפילה] הוא מאוד מקוצר. ויסוד ברכת המזון בקצרה שהדפסתי [יובא להלן] לזכות הרבים, הוא על פי דברי הרמב"ם.

ונוסח מקוצר מברכת המזון, אין זה דבר חדש משלי, אלא כבר בראשונים ובאחרונים הובאו הרבה נוסחאות קצרים, ולכל אחד נוסח משלו. אלא דא עקא שנוסח הקצר שכתבו אינו מדויק לענ"ד וכמה דברים החסירו, שלפי הנראה אפשר שזה מעכב בדיעבד, ובפרט הנוסח הקצר שנמצא בכל בו [סי' כ"ו דף כ"ד סע"ב].

ומה שכתבו הראשונים והאחרונים נוסח ברכת המזון בקצרה, הוא כי תמיד היו אנשים ונשים שלא ברכו ברכת המזון בגלל האריכות, וברכת המזון דאורייתא, ולכך כדאי לקצר בה כדי שיצאו עיקר חובתם בין מן התורה ובין מדרבנן. והנה בימינו הרבה אנשים (ביודעים ובלא יודעים) אוכלים כל מני לחמניות ופיצה (ופיתה עם פלאפל), ואומרים שברכתם בורא מיני מזונות, ובודאי שהם טועים ומטעים, וכל זה נגרם להם שהם מתעצלים ליטול ידיים ולברך ברכת המזון הארוכה בעיניהם.

ובן בימינו הרבה אנשים ובפרט הנשים, ויותר באלו הגרים באמריקה שאינם יודעים לשון הקודש, ולא היו מברכים ברכת המזון כלל וכלל, ועכשיו שהדפסתי את נוסח ברכת המזון בקצרה, ברוך השם, כמה וכמה זכויות אני יכול לזקוף לזכותי, שהרבה אנשים ונשים מברכים ברכת המזון. [ותודות לאל חלקנו כמה רבבות מברכונים אלה].

ומה שיש אנשים שמברכים עתה את ברכת המזון הקצר, ועד עכשיו היו מברכין בארוכה, אין הדבר חשוב הפסד לעומת הרווח שבדבר. רצוני לומר, דכיון שיוצאים בנוסח הקצר לכל הדעות, א"כ לא כדאי להסתיר את הנוסח הזה מאלה שלא היו מברכים כלל, בגלל קצורם של המאריכים, כיון שגם הם יוצאים בזה בודאי, וכל ישראל ערבים זה בזה. ועוד אוסיף ואומר, שגם באלה שהיו אומרים את ברכת המזון הארוכה ועתה אומרים בקצרה, מצאתי ברכה, דהרבה בגלל אריכות הברכה ומהירות הזמן, אינם נותנים לב כלל למה שמוציאים בפיהם, ועתה כיון שמברכים בנוסח המקוצר, מכוונים יותר, וכמו שהעידו והגידו הרבה אנשים. ואין לומר שבזה שמקצרים בנוסח, אתה מבטל מנהג כלל ישראל, דאין זה נכון, כי נוסחאות ברכת המזון שונו ונשתנו הרבה פעמים.

ועיקר הקצור שניכר מאוד, הוא שדלגנו את נוסח הרחמן שלאחר ברכה רביעית, ולא הזכרנו מזה מאומה. והנה בודאי שאין אמירת הרחמן חיוב כלל, והכל הוא לפי רצונו של אדם, וכמו שכתב בכל בו [סי' כ"ה דף כ"ג רע"ג], ואחר זאת הברכה אומר הרחמן ומאריך כרצונו וכו' עיי"ש.

והנה יש לי סדור נקרא סדור חתם סופר (שנדפס ע"י חוג חתם סופר בבני ברק) והובא שם נוסח ברכת המזון בקצרה, וכתב שם: בשעת הדחק שאין פנאי לברך ברכת המזון הארוך, כתב המגן אברהם [בסי' קצ"ב] בשם מהר"ר נפתלי בהסכמת גדולים מחכמי צרפת שיאמר וכו'. ואני עשיתי הדבר יותר קל, כי לא לכל אחד יש סדור כזה או אחר, בזמן שהוא צריך לברך בקצרה. ועוד שהנוסח שלי יותר מדוייק, וכמעט כולו לשון הרמב"ם, חוץ מהפסוקים שדלגתי שהרבה אומרים שלא לומר אותם, או שאין צורך לומר אותם. ואין ספק אצלי שגם לכתחילה אפשר לומר הנוסח הקצר אם אינו יכול לכיון היטב, ולדאבונו רוב העולם כיום לא מכוונים, ואם יברכו בקצרה יש תקוה שיברכו בכוונה.

ועיין בספר שו"ע הגר"ז [סי' קפ"ז] שכתב, וכן בשעת הדחק שהוא נחפז ולא יוכל לברך בכוונה אם יצטרך לברך כל הברכה הארוכה כתיקונה, יכול לקצר ולדלג בברכת הארץ ובבונה ירושלים, וא"צ לומר [שיכול לדלג] בברכה רביעית וכו', עכ"ל. ומה שכתב בסוף דבריו אבל בברכת הזן אין לדלג בה, אינו מובן כוונתו, ועל כל פנים נוסח ברכת הזן שהדפסנו הוא לשון הרמב"ם, אלא שדלגנו הפסוק, שזה ודאי לא מעכב, ולא עוד אלא שאחרים אומרים שלא לאומרו וכנ"ל. (ויש עוד הרבה סדורים שכתבו נוסח ברכת המזון הקצר, ושם כתבו שזה בשביל הנשים או קטנים. אולם אין מצוי אצלי הסדורים הנ"ל).

וזה נוסח ברכת המזון הקצר שתיקנתי.

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם, הן את העולם כלו
בטובו בהן בחסד וברחמים ומפרנס לכל ומכין מזון
לכל בריותיו אשר ברא. ברוך אתה יהוה, הן את הכל:

גורן לך יהוה אלהינו על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה
טובה ורחבה, ברית ותורה, ועל שהוצאתנו מארץ
מצרים. [בחנוכה ופורים יוסף]. על הכל יהוה אלהינו אנחנו
מודים לך ומברכים שמך, ברוך אתה יהוה, על הארץ ועל
המזון:

רחם יהוה אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל
מקדשך ועל מלכות בית דוד משיחך, [בשבת ובחגים
יוסף]. ובנה ירושלים במהרה בלמינו, ברוך אתה יהוה, בונה
ירושלים:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם, אבינו מלפני המלך
הטוב והמטיב לכל, הוא הטוב הוא מטיב הוא ייטיב
לנו. הוא גמלנו הוא גמלנו הוא יגמלנו, חן וחסד ורחמים וכל
טוב:

בחנוכה: ועל נסך שעשית לנו בימי החנוכה.

בפורים: ועל נסך שעשית לנו בימי הפורים.

בשבת: ורצה והחליצנו ביום השבת הזה.

בראש חודש: וזכרנו ביום ראש החדש הזה.

בפסח: ושמחנו ביום חג המצות הזה.

בשבועות: ושמחנו ביום חג השבועות הזה.

בסוכות: ושמחנו ביום חג הסוכות הזה.

בשמיני עצרת: ושמחנו ביום השמיני חג העצרת הזה.

בראש השנה: וזכרנו לטובה ביום הזכרון הזה.

אם אפשר, יש לומר הנוסח המלא של רצה, יעלה ויבא ועל
הנסים, כי בנוסח הקצר יוצא ידי חובה בהוספות אלו רק
בדיעבד.

נוסח זה של ברכת המזון מבוסס על דברי הרמב"ם ושאר
הראשונים, ומי שקשה לו לומר כל הנוסח הנהוג, יכול
לצאת בזה אפילו לכתחילה.

ומוב מעט בכוונה מהרבות שלא בכוונה.